

ΤΑ ΝΕΑ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΑ ΝΕΑ

ΒΙΒΛΙΑ

Τὸ «φαινόμενο» Μάριος Χάκκας

ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΙΔΕ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

«Συνεχώς βρισκόμαστε στην άρχή ἐν ἑν τῷ μεταξὺ πῆζουμε μέσα μας πεθαμένους...»

ΘΩΜΑΣ ΓΚΟΡΓΙΑΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ: «Κριτική Θεώρηση τοῦ Ἔργου του». Ἐκδόσεις Κέδρος, σελ. 172.

ΕΠΕΙΔΗ δὲν πάσχω ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα τοῦ «λογοτεχνικοῦ κριτικού» — μιὰ δημοσιογραφικὴ παρουσίαση κάνουμε ἀπ' αὐτὲς ἐδῶ τίς στήλες — μπορῶ ἀνετα νὰ πῶ πόσο λίγο ἀσκήθηκε (στὸ παρελθόν τουλάχιστο) αὐτὸ τὸ λειτουργημά στην Ἑλλάδα. Κυρίως πόσο λίγο ἐγκαίρως, συστηματικὰ καὶ ὑπεύθυνα. Μὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις.

Ἴδιαίτερα ἡ «περίπτωση Μάριου Χάκκας» εἶναι χαρακτηριστικὴ: ὡς τὸν τραγικὸ θάνατό του ἀπὸ καρκίνο, στὶς 5 τοῦ Ἰουλίου 1972, ἔχει δημοσιεύσει μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ καὶ κάπου πέντε ἢ ἕξι (ἀριθμ. 50) μικρότερα ἢ μεγαλύτερα πεζὰ κείμενα: εἶναι ὁ ἀνθρώπος ποὺ «κουδενιάζεται» στὰ λογοτεχνικά καφενεῖα, τὸ «νέο ταλάντο», ἡ «μοντέρνα γραφή». Κι ὡς τὸ θάνατό του, λοιπόν, ἔχει κειραράξει 8 ὁ ὁ μόνον ἐγχώριες κριτικές: μιὰ τὸ 1967 στὴ «Δημοκρατικὴ Ἀλληγορία» ἀπὸ τὸν Φῶντα Κουδύλη καὶ μιὰ τὸ 1971, στὸ «Βήμα», ἀπ' τὸν ἀειμνηστὸ ἀρχισυντάκτη μας Βάσο Βαρίκα!

Ἄντιθετα: μόλις πεθαίνει, σπεύδουν οἱ καλύτεροι κριτικοὶ μας νὰ ὑμνήσουν ἔργο καὶ ἀνθρώπο, λυρικό κείμενα βλέπουν τὸ φῶς, τὰ αἰώνια ἑλληνικά πράγματα, ὅπου χρειάζεται ἡ συναισθηματικὴ ὥθηση γιὰ νὰ ἐπισημανθεῖ κάτι ποὺ περνούσε ἐστὶ μούγχο ἀπὸ ἀδοξάνεια, ἀμελεία, ἀνάσθη, ραστώνη. Τὴν σχεδὸν πλήρως ἀφασία κριτικοῦ λόγου διαδέχεται ἡ ἐπικαιρὴ διάχυση γιὰ νὰ σβήσει κι αὐτὴ μὲ τὰ κερὰ τῆς κηδείας καὶ τῶν πρώτων μνημόσυων. Χρειάστηκε νὰ περάσουν ἄλλα πέντε χρόνια γιὰ νὰ ξαναῤῥεῖ ὁ Χάκκας στὴν ἐπικαιρότητα χάρις σ' ἕνα ἀφιέρωμα τοῦ περιοδικοῦ «Ἄντι» τὸ καλοκαίρι τοῦ '77...

Τώρα, ὅλα τὰ κείμενα ποὺ γράφτηκαν γιὰ τὸν Χάκκα καὶ τὰ τρία βιβλία του μὲ πεζὰ — «Τυφεκιοφόρος τοῦ ἄχθρου», 1966, «Ὁ Μπιντέξ» καὶ

ἄλλες ἱστορίες», 1970 καὶ «Τὸ Κοινόβιο», 1972, τοῦ ὅλα βρισκονται πιά στὰ «Ἀπειροθέα» του, ἐκδ. Κέδρος — συγκρατήθηκαν σ' ἕνα πολυτιμὸ τόμο, ποὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ φαινόμενο Μ.Χ. εἰκονογραφεῖ τὴν κατάσταση τῆς λογοτεχνικῆς κριτικῆς στην Ἑλλάδα: δὲν πάσχουμε ἀπὸ ἑλλειψη ἐπιχειρηματικῶν φορέων τοῦ κριτικοῦ λόγου, ἀλλ' ἀπὸ ἀνυπαρξία σταθερῶν κέντρων, ἐνὸς ὀργανωμένου συστήματος ἐλέγχου καὶ ἀποτίμησης τῶν ἀξιῶν ἐγκαίρως ἐπισημάνσης τοῦ καινοῦρου, κατὰταξης καὶ ταξινόμησης του στὸ προτσές τοῦ πολιτιστικοῦ γίγνασθαι.

Στὴ φυλακὴ

Μετὰ τὸν Μάριο, εἶχαμε γνωριστεῖ στὴ φυλακὴ στὰ Βούρλα, τὸ '54. Στὴν κλιμακωτὴ Καραμανλῆς, Ἀβέρωφ, Κανελλοπούλου, ἀρχηγός ὁ «Στρατάρχης» καὶ ἐμεῖς «στὴν κλειστὴ» μὲ τὸ Νομ. 509: «ἐσχάτη προδοσία» καὶ ἀπορροπή τμήματος τῆς Ἐπικρατείας. Γιατί; Κοσμωτικὴ δουλειὰ στην Καίσαριανή ὁ Μάριος, μιὰ μεταφράση βιβλίου του... Μάο Τσε-τουνγκ ἐγώ. Λόγω ὑψους κάρφων πόντους στὸ βόλλευ καὶ τὸν εἶχα μαθητὴ στὶς ξένες γλώσσες, δὲ θυμάμαι γαλλικὰ ἢ ἐγγλεζικὰ.

Μετὰ, δὴναικα, κοθήκαμε. Τὸν εἶδα πάνω στὰ Ἰουλιανὰ, στὸ διάλειμμα μιᾶς διαδήλωσης, μπροστὰ στὸ ἀγάλμα τοῦ Κολοκοτρώνη. «Βγάξω ἕνα βιβλίο», μοῦ εἶπε. «Θὰ στὸ στείλω». Ἦξερα πῶς ἦταν δημοτικὸς σύμβουλος στὴν ἀγαπημένη του Καίσαριανή. Δὲν ἔδωσα σημασία. Οὔτε κι ὅταν πῆρα τὴ μοναδικὴ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ «Ὁμορφο Καλοκαίρι». Τέτοια ποίηση — σκέφτηκα — γράφουν οἱ μισοὶ Ἕλληνες; Ἦμιον κι ἐρασιτέχνης. Κι ὁ εὐλογημένος εἶχε ἀρχίσει μεγάλως, περασμένα τὰ 30...

Ὅμως, κάποιο διήγημα ἐδῶ, κάτι ἢ ἀπλήρη «Μπιντέξ», ἀρχισα νὰ συνειδητοποιῶ πῶς τὸ «φηλὸ παιδί» τῆς Καίσαριανῆς ἔλεγε πράγματα. Δηλαδή, ἴσως ὄχι πολλὰ ἢ σπουδαῖα, ὅμως καινούρια — τουλάχιστο γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸς ὁ ἄμσος λόγος, αὐτὴ ἡ τόλμη στὸ ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν μὲ τὴν πρώην «ἐπίσημη ἀγαπημένη», τὴν Ἀριστερά, ποῦ εἶχαμε «φάει καπέλλο» ὅλοι μας περίπου ἀδικαρτέρητα, ἀκριτά. Κι αὐτὴ ἡ ὑπόνοια τοῦ κακοῦ ποῦ ὑπέθεσκε, κι ὅλα ἄστερα ἀπὸ ἀναγωγή σ' ἕνα παιγνιδῆδες πεδίο, σ' ἕνα κλίμα χιούμορ πικροῦ καὶ δαγκωτοῦ, ποῦ συνέτριβε τὴν ἑλληνικὴ σοβαροφάνεια — δὲν ὑπῆρχε θέμα, εἶχαμε νὰ κάνουμε μὲ συγγραφέα!

Τώρα, τὸν πεθαμένο φίλο τὸν ἔχουμε ὀλοζώντανο μπροστὰ μας χάρις σ' αὐτὸν τὸν τόμο — στὴλῃ — ἀφιέρωμα. Ποῦ περιλαμβάνει τὸν θαυμάσιο λυρικό ἀποχαιρετισμὸ τοῦ Στρατάρχη. Τσίρκα στὸ νεκρὸ φίλο του τῆς Καίσαριανῆς, τίς ἐμπειριστατικὲς μελέτες τοῦ Κώστα Παπαγεωργίου, τοῦ Στέφανου Μπεκατώρου, τοῦ Μανόλη Λαμπρίδη καὶ τοῦ Ἀλέξη Ζήρα — ἡ μιὰ πιοῦ ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ τὴν ἄλλη — τὴν ὑποδειγματικὴ ἰχνυλασία ἀπὸ τὸν Παῦλο Ζάνα τῆς πορείας καὶ τῆς ἐξέλιξης τοῦ Μ.Χ. στὸ χάρο τῆς πεζογραφίας, καὶ, τέλος, σάν «ἐπίμετρο», τὴ σπάνια γιὰ τὰ ἑλληνικά δεδομένα μελέτη τοῦ Γεράσιμου Ρηγάτου «Ἡ ψυχολογία τοῦ καρκινωπαθοῦς στὸ ἔργο τοῦ Μ.Χ.», ἐπιστημονικὴ προσέγγιση ταυτόχρονα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ (ἀφινοῦ) ἔργου του.

Ἐνα σπουδαῖο βιβλίο. Διαφωτιστικὸ γιὰ ἕνα «φαινόμενο» τῆς λογοτεχνίας μας, ποῦ δάσκαλη μοῖρα τὸ τσάκισε, τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ ἀρχίσε νὰ ἀθρῶναι τὸν ἐντελῶς δικὸ του λόγο τῆς ἀλήθειας...

Κ.Σ.

